

Životní cesta karety obrovské

*Z článku Želví putování
od Garyho Millera*

Ven z písku

Je srpnová noc plná hvězd. Na pláži v Kostarice leží více než půl metru pod povrchem písku zahrabané hnízdo plné vajec. V hnízdě je více než 100 vajec karety obrovské, velkých asi jako golfový míček.

Jedno z želvích mláďat sebou začíná vrtět a líhnout se z vajíčka. Ostrou špičkou zobáku rozbije skořápku. Malá želvička, stále ještě zahrabaná v písku, se vyklube ven. Zanedlouho je v pohybu celé hnízdo.

Želvička si pomáhá ploutvemi a šplhá vzhůru. Vylézt z písku na povrch jí může trvat i déle než jeden den.

Do vody

Když želví mládě vyleze z písku na povrch, je přitahováno měsíčním světlem, které se odráží od hladiny oceánu. Naštěstí nikde poblíž na ulici ani v domech nesvítí žádná světla. Tato světla by mohla želvičku zmást. Mohla by ji přimět vydat se špatným směrem, pryč od moře.

Cesta mláděte k vodě je závodem o přežití. Želví mládě není o moc větší než vlašský ořech. Stává se, že některá mláďata na pláži uloví krabi a ptáci, například kvakoši. Naše želvička se ale k vodě dostala.

Zpěněný příboj vrací želvičku zpět ke břehu. Usilovně se snaží plavat proti tříštícím se vlnám. Nepřestává plavat celý první den a noc a nepoleví ani následující dva dny.

Na širé moře

Putování malé želvičky širým oceánem se často nazývá „ztracené roky“. Vědci toho o tomto období života karety mnoho nevědí. Možná se nechává unášet proudy spolu s chomáči mořských řas.

Mládě se nejspíš živí krevetami, malými medúzami a šneky, kteří plují v mořských řasách nebo v jejich blízkosti. V moři se ale bohužel vyskytují i plasty a jiné odpadky, které lidé odhazují. Kdyby je želva snědla, mohla by zemřít.

Moře skrývá i mnoho jiných nebezpečí. Pod malou želvičkou plavou predátoři, například žraloci, a nad ní létají velcí ptáci. Naštěstí jí určitou ochranu poskytuje zbarvení krunýře. Spodní strana je téměř bílá, takže žraloci plovoucí dole si jí ve slunečním světle často nevšimnou. Svrchní strana krunýře je tmavá, takže shora želva splývá s tmavou vodou.

Dospívání do zelené

Po několika letech začne kareta dospívat. Už není mládě, ale ještě není dospělá. Krunýř jí dorostl zhruba do velikosti talíře. Nastal čas přesunout se ze širého moře do teplých pobřežních vod Floridy v USA.

S větším krunýřem je teď lépe chráněná, než když byla mládě. Občas sice slupne medúzu, ale jinak se už většinou živí řasami a mořskou trávou.

Roky běží a ona pomalu roste. Přesouvá se dál od pobřeží do míst bohatých na potravu, kde se z ní stane dospělá želva.

V noci odpočívá ve vodě pod kameny a skalními převisy a zadržuje přitom dech až na pět hodin. Každý den se vrací na stejný porost mořské trávy, které se také říká želví tráva. Podobně jako sekačka udržuje kareta mořský trávník posekaný nakrátko. Díky požívání mořské trávy a řas získá její tělesný tuk zelenou barvu. V některých jazycích podle toho tato želva dokonce získala své jméno.

Zpátky do písku

Když je želvě asi 26 let, váží okolo 150 kilogramů a její dospělý krunýř měří přes 90 centimetrů. V této době vyráží za novým dobrodružstvím. Vydává se na dlouhou cestu zpátky na pláž, kde se narodila. Chystá se naklást vlastní vajíčka.

Někdy musí kareta urazit více než 900 kilometrů, ale je na cestu dobře vybavená. Její ploutve jsou jako křídla. Doslova letí vodou.

Vědci stále zkoumají, jak kareta dokáže najít v oceánu cestu zpátky. Domnívají se, že želvy možná cítí změny v magnetickém poli Země. Díky tomu si možná v mysli vytvoří jakousi mapu. Při hledání cesty jim může pomáhat i to, že si pamatují, na jaké chemikálie či pachy už ve vodě narazily.

Jakmile se kareta vrátí na místo, kde se narodila, najde si partnera. O několik týdnů později počká, až bude tma a pak vyleze na pláž.

Další generace

Na souši se kareta pohybuje s obtížemi. Doplazí se k místu, kde její vejce neodplaví vysoký příliv. Předními ploutvemi vyhloubí širokou jámu. To bude její hnízdo. Zadními ploutvemi pak v jámě vyhrabe menší důlek.

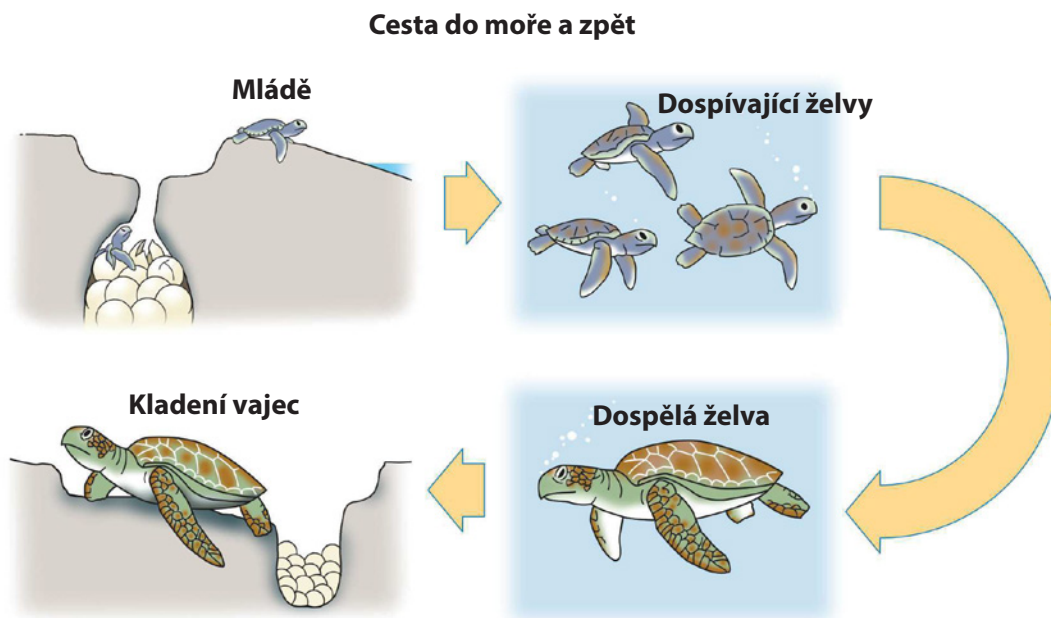
Po dvou hodinách namáhavé práce je připravená snést do menšího, hlubšího důlku více než 100 kožovitých bílých vajec, která zahrne pískem. Nakonec ještě přikryje pískem celé hnízdo.

Během následujících dvou měsíců vyhloubí ještě další tři hnízda, do kterých snese vejce. Po dvou měsících se ze skořápek vyklubou nová mláďata a vydají se na svou vlastní cestu.

Karety žijí dál

Poté, co dospělá kareta snese všechna vajíčka, vydá se znovu za potravou k pobřeží Floridy. Vždy po několika letech se spolu s dalšími dospělými želvami vrací na tuto pláž, aby snesla další vejce.

Takto se přesouvají všechny karety po celý život, který může trvat až 80 let. Za tu dobu se narodí a vyrazí na širé moře tisíce mláďat karety obrovské.

3.3.1 Seznam otázek

1. O čem je první část článku „Ven z písku“?

- Ⓐ O tom, jak vypadají různé karety.
- Ⓑ O tom, jak se karety učí plavat.
- Ⓒ O tom, co karety rády jedí.
- Ⓓ O tom, jak se karety líhnou z vajec.

2. „Jedno z želvích mláďat sebou začíná vrtět a líhnout se z vajíčka.“
Napiš první dvě věci, které malá želvička udělá potom.

1. _____
2. _____

2
1
0
8
9

3. Když želví mládě vyleze z písku na povrch,
co mu pomůže vydat se správným směrem?

Co může mláďata zmást?

2
1
0
8
9

4. Proč je cesta mláďete k vodě „závodem o přežití“?
Vysvětli svou odpověď na základě toho, co sis přečetl/a v textu.

1
0
8
9

5. Co udělá mládě jako první, když konečně překoná tříštící se vlny?

- Ⓐ Hledá ostatní mláďata.
- Ⓑ Plave dál do moře.
- Ⓒ Odpočívá v mořských řasách.
- Ⓓ Hledá si potravu.

6. Čím podle článku lidé způsobili, že se moře stává pro želvy nebezpečnější?

1
0
8
9

7. Barva krunýře chrání mládě před predátory.
Uveď, jakým způsobem je chrání před ptáky.

2
1
0
8
9

Uveď, jakým způsobem je chrání před žraloky.

8. Kdy kareta zadržuje dech až na 5 hodin?

1
0
8
9

9. Co se dozvíš z článku o stravovacích zvyklostech dospělé karety?

- Ⓐ Že hledá potravu pod kameny a skalními převisy.
- Ⓑ Že při hledání potravy uplave velkou vzdálenost.
- Ⓒ Že se chodí každý den najíst na stejné místo.
- Ⓓ Že při hledání potravy využívá pachů ve vodě.

10. Proč tělesný tuk karety obrovské zezelená?

1
0
8
9

11. Jaké informace článek uvádí o velikosti karety a o její potravě v jednotlivých obdobích jejího života?

Doplň prázdná místa v tabulce.

Tři políčka jsme vyplnili za tebe.

Období života	Velikost	Potrava
Vajíčko		Vejce má vlastní výživu
Mládě		
Dospívající želva	Talíř	
Dospělá želva		Řasy a mořská tráva

3
2
1
0
8
9

12. Kolik let je samici karety, když se poprvé vydá klást vejce?

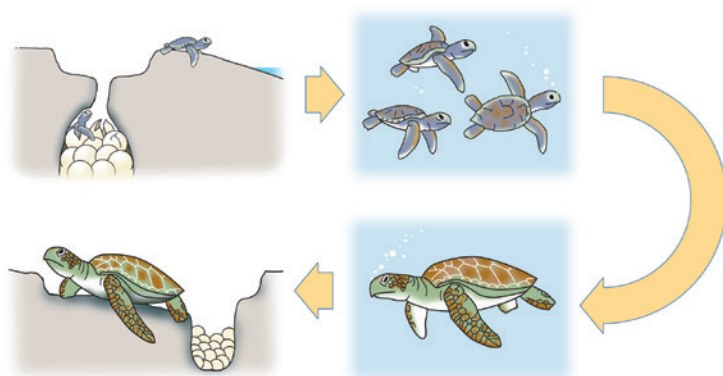
- Ⓐ asi 3 roky
- Ⓑ asi 10 let
- Ⓒ asi 26 let
- Ⓓ asi 80 let

13. Čemu v životě dospělé samice karety vědci zatím úplně nerozumějí?

- Ⓐ Jak dokáže uplavat více než 900 kilometrů.
- Ⓑ Jak hloubí hnízdo pro svá vejce.
- Ⓒ Jak se brání, aby ji nesežrali predátoři.
- Ⓓ Jak najde tu správnou pláž, kam naklade vejce.

14. Následující obrázek pochází z článku.

Co ti tento obrázek pomáhá pochopit?

1
0
8
9

15. Jak dává autor článku najevo, že je kareta obrovská výjimečná?

- Ⓐ Žádá čtenáře, aby ji pomohli ochránit.
- Ⓑ Vypráví, jaké úžasné věci dokáže.
- Ⓒ Popisuje, jak je krásná.
- Ⓓ Varuje, že želv v současnosti ubývá.

16. Článek je rozdělen do několika částí s nadpisy.

O čem se z jednotlivých částí dozvíš?

- Ⓐ O různých nebezpečích, kterým karety čelí.
- Ⓑ O různých životních obdobích želv karet.
- Ⓒ O různých druzích želv karet.
- Ⓓ O různých názorech na želvy karety.